

Crna Gora
Ministarstvo finansija i socijalnog staranja

Adresa: ul. Stanka Dragojevića 2,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 242 835
fax: +382 20 224 450
www.mif.gov.me

Br: 02-03-5680/1

Podgorica, 13.05.2021. godine

MINISTARSTVO EKONOMSKOG RAZVOJA

-n/r ministra, gospodina mr Jakova Milatovića -

Poštovani gospodine Milatoviću,

Povodom *Predloga zakona o potvrđivanju Protokola I Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske i Protokola III o trgovini uslugama Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske*, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja daje sljedeće

MIŠLJENJE

Na tekst *Predloga zakona* i pripremljeni Izvještaj o analizi uticaja propisa sa aspekta uticaja na poslovni ambijent, nemamo primjedbi.

Predlog zakona o potvrđivanju Protokola I Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske i Protokola III o trgovini uslugama Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske treba da riješi problem niskog stepena međusobne liberalizacije u trgovini poljoprivrednim proizvodima i nepostojanje povlastica u trgovini uslugama.

Takođe, primjena propisa omogućiće plasman određenih poljoprivrednih proizvoda na tržište Republike Turske, koji do sada nijesu imali mogućnost izvoza usljed visokih carinskih dažbina. Sa druge strane, liberalizacija crnogorskog tržišta za određene turske proizvode uticaće na manje cijene tih proizvoda na crnogorskom tržištu.

Na predloženi tekst zakona u dijelu nadležnosti Direktorata za poreski i carinski sistem, nemamo primjedbi.

Na osnovu podataka dostavljenih u Izvještaj o analizi uticaja propisa u dijelu procjene fiskalnog uticaja, za implementaciju *Predloga zakona* nije potrebno obezbjeđenje dodatnih finansijskih sredstava iz Budžeta Crne Gore.

Shodno navedenom, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja nema primjedbi na *Predlog zakona o potvrđivanju Protokola I Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske i Protokola III o trgovini uslugama Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske*.

S poštovanjem,

MINISTAR
mr Miloško Spajić

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ ANALIZI PROCJENE UTICAJA PROPISA

PREDLAGAČ PROPISA	Ministarstvo ekonomskog razvoja
NAZIV PROPISA	Predlog zakona o potvrđivanju Protokola I Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske i Protokola III o trgovini uslugama Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske

1. Definisanje problema

- **Koje probleme treba da riješi predloženi akt?**
- **Koji su uzroci problema?**
- **Koje su posljedice problema?**
- **Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri?**
- **Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa ("status quo" opcija)?**

- Predlog zakona o potvrđivanju Protokola I Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske i Protokola III o trgovini uslugama Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske treba da riješi problem niskog stepena međusobne liberalizacije u trgovini poljoprivrednim proizvodima i nepostojanje povlastica u trgovini uslugama.
- Sporazum o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske sadrži listu industrijskih proizvoda koja je identična sa listom industrijskih proizvoda između Crne Gore i Evropske unije, dok je lista poljoprivrednih proizvoda u prilično limitirana. Tako je danom stupanja Sporazuma na snagu tržište Turske potpuno liberalizovano za industrijske proizvode porijeklom iz Crne Gore. Kada je u pitanju uvoz, potpuna liberalizacija crnogorskog tržišta za industrijske proizvode porijeklom iz Turske nastupila je 1. januara 2015. godine. Trgovina uslugama je definisana članom 13 Sporazuma koji predviđa saradnju u cilju daljeg unapređenja investicija i postizanja progresivne liberalizacije i obostranog otvaranja svojih tržišta za investicije i trgovinu uslugama, imajući u vidu relevantne odredbe Opšteg sporazuma o trgovini uslugama (GATS).
- Nisko učešće Republike Turske u ukupnoj robnoj razmjeni je iz razloga što su carinske stope na proizvode za koje Crna Gora ima potencijal za izvoz, kao što su meso, prerađevine od mesa, brašno, u većini slučajeva prelaze 100%, dok je najveća carinska stopa u Crnoj Gori 30%.
- Nema oštećenih subjekata.
- Ukupna razmjena poljoprivrednim proizvodima Crne Gore sa Republikom Turskom na godišnjem nivou kreće u vrijednosti od oko 5,8 miliona eura (2018. godina) što čini 1% ukupne razmjene. U ukupnom uvozu poljoprivrednih proizvoda Turska učestvuje sa oko 1,1%, dok je izvoz na veoma niskom nivou (pokrivenost uvoza izvozom u posljednje tri godine iznosi 0,1%). Kada je u pitanju međunarodna razmjena usluga sa Turskom, zabilježen je trend rasta samo u dijelu usluga transporta u 2016-oj godini u odnosu na 2015-u i to za čak 140% kada je u pitanju priliv, odnosno 150% kada je u pitanju odliv. Kada je u pitanju međunarodna razmjena usluga u 2017-oj godini, zabilježen je rast priliva u sektoru transporta u odnosu na 2016-u godinu i to 150%, a odliv je ostao na istom nivou.

2. Ciljevi

- Koji ciljevi se postizu predloženim propisom?
- Navesti usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo.

Revidirani Protokol i mišljenja Sporazuma i poljoprivredni proizvodi porijeklom iz Republike Turske dati u Aneksu I ovog protokola će se uvoziti u Crnu Goru u skladu sa uslovima utvrđenim u tom aneksu. Takođe, poljoprivredni proizvodi porijeklom iz Crne Gore dati u Aneksu II ovog protokola će se uvoziti u Republiku Tursku u skladu sa uslovima utvrđenim u tom aneksu. Strane će dodijeliti jedna drugoj preferencijalni tretman za proizvode navedene u aneksima ovog protokola u skladu sa odredbama Protokola II, koji se odnosi na utvrđivanje pravila o porijeklu. U Protokolu I Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske predmet liberalizacije uvoza poljoprivrednih proizvoda odnosi se na sir, bundeve (Cucurbita spp), tikvice, sočivo, smokve, pomorandže, grejfrut, limun i limeta (citrus aurantifolia, citrus latifolia), suvo grozđe i jabuke, suve kajsije, proizvodi od šećera (uključujući bijeli čokoladu) bez kaka, čokolada i ostali prehrambeni proizvodi koji sadrže kakao, tjestenine, slatki biskviti, vafli i oblande, hrskavi hljeb (krisp), aktivni kvasac, mineralnu vodu i gaziranu vodu sa dodatkom šećera ili drugih sredstava za zaslđivanje ili aromatizaciju, dok se liberalizacija na izvoz poljoprivrednih proizvoda iz Crne Gore odnosi na svježe ili zamrznuto goveđe ovčje i kožje meso, sušeno ili dimljeno meso, pečurke roda agaricusm, breskve, nektarine, brusnice, borovnice i ostalo voće roda vaccinium, maline, brašno od pšenice, industrijsko bilje, tjestenine, džemovi, vina i eterična ulja. Kroz dogovorenu liberalizaciju obezbjeđeno je objema stranama da primjenjuju bescarinsku trgovinu za pomenute proizvode do određene kvote.

Protokol III o trgovini uslugama sadrži sedam odjeljaka koji obuhvataju osnovne odredbe, pripremni boravak fizičkih lica u poslovne svrhe, telekomunikacije, finansijske usluge, elektronsku trgovinu i koprodukciju na filmu ili tv serijskim programima sa ciljem uspostavljanja saradnje u ovim oblastima. Protokol III u Aneksu I definiše pristup tržištu usluga Crne Gore i Republike Turske. Sastoji se iz Liste specifičnih obaveza i Liste MFN izuzeća Crne Gore i Republike Turske. Shodno istima, Crna Gora je Republici Turskoj odobrila isti nivo liberalizacije u odnosu na onaj odobren ostalim članicama STO-a, dok je Republika Turska odobrila veći nivo liberalizacije u odnosu na onaj odobren STO članicama. Aneks I obuhvata sljedeće usluge: poslovne, građevinarske i srodne inženjerske usluge, usluge distribucije, obrazovne, usluge zaštite životne sredine, finansijske usluge, zdravstvene i socijalne usluge, turizam, rekreacione, kulturne i sportske usluge i transportne usluge. Kroz dogovorenu liberalizaciju obje strane su omogućile pristup tržištu ovim uslugama uz poštovanje nacionalnog tretmana, odn. istog tretmana crnogorskog i turskog pružaoca usluga.

Ne postoje strategije i programi Vlade sa kojima je potrebno vršiti usklađivanje predmetnog akta.

3. Opcije

- Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema? (uvijek treba razmatrati "status quo" opciju i preporučljivo je uključiti i neregulatornu opciju, osim ako postoji obaveza donošenja predloženog propisa).
- Obrazložiti preferiranu opciju?
- Četvrti sastanak Miškovite komisije za implementaciju Sporazuma o ekonomskoj saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Turske održan je 16. i 17. novembra 2017. godine u Ankaru i na istom je ocijenjeno da postoji veliki potencijal za dalje povećanje obima robne razmjene, kao i da postoji potreba da se ulože dodatni napori kako bi se u

narednih pet godina nivo robne razmjene između dvije zemlje povećao do obima od 250 miliona US dolara. Slijedeći prethodno, na inicijativu turske strane, održana je Druga sjednica Mješovite komisije za implementaciju Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske, 20. decembra 2017. godine u Ankari, kada je dogovoreno da se u što kraćem roku započnu pregovori o izmjeni i proširenju obima postojećeg Sporazuma. Navedeno predstavlja jedinu opciju u cilju postizanja dodatne liberalizacije trgovine. Takođe, na Drugoj sjednici Zajedničkog komiteta je potpisana Odluka br. 1/2017 o izmjeni Protokola II Sporazuma kojom su se strane obavezale na primjenu Priloga I i gdje je to adekvatno, relevantnih odredbi Priloga II Regionalne konvencije o Pan-Euro-Mediterranskim preferencijalnim pravilima o porijeklu robe. Ista je objavljena objavljena u Službenom listu Crne Gore - Međunarodni ugovori, broj 11/2018 od 19. novembra 2018. godine.

Razmijenjeni su podaci o bilateralnoj trgovini i konstatovano je da je lista koncesija kada su u pitanju poljoprivredni proizvodi aktuelnim Sporazumom prilično limitirana, pa su predstavljeni su kapaciteti i potencijali obje strane kako bi se djelovalo u pravcu daljeg unapređenja saradnje. Postojećim Sporazumom je Turska liberalizovala uvoz Crnoj Gori za proizvode iz sljedećih tarifnih brojeva: 1902 (tjestenine), 500 tona – EU tretman¹; 2007 (džemovi) 300 tona - 30% popusta u odnosu na MFN²; 2204 (vino), 2500 hl – 75% popusta u odnosu na MFN³. Crna Gora je Turskoj dala koncesije na uvoz proizvoda iz sljedećih tarifnih podbrojeva: 0713.40 (sočivo), neograničeno – uz stopu 0% i 0813.10 (sušena kajsija), 100 tona – uz stopu 0%. Kada je u pitanju trgovina uslugama, razmijenjene su informacije i iskustva u dosadašnjim pregovorima u kontekstu sporazuma o slobodnoj trgovini. Dodatno, usljed nepostajanja povlastica u trgovini uslugama sa obje strane, a uzevši u obzir da iste predstavljaju značajnu dodatnu vrijednost u proizvodnji dogovoreno je da se kroz izmjene sporazuma obuhvati i ovaj segment.

4. Analiza uticaja

- **Na koga će i kako će najvjerojatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektne.**
- **Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima).**
- **Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti.**
- **Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija.**
- **Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.**
- Rješenja u propisu će uticati na mala i srednja preduzeća, odn. na poljoprivredne proizvođače i pružaoce usluga kroz mogućnost da svoje proizvode plasiraju na tržištu Turske, dok sa druge strane u Crnoj Gori se može očekivati širi asortiman roba, veća konkurentnosti i značajniji priliv investicija.
- Primjena novog zakona neće prouzrokovati nikakve dodatne troškove.
- Primjena ovog zakona direktno će podstaći razvoj produktivnosti, proizvodnju visokokvalitetnih poljoprivrednih proizvoda u savremenim proizvodnim procesima, kao i većem broju angažovanih radnika. Kada su u pitanju usluge, otvaranjem tržišta omogućiće se priliv direktnih stranih investicija u gore pomenutim sektorima što doprinosi razvoju ekonomije.
- Primjena propisa omogućiće plasman određenih poljoprivrednih proizvoda na tržište Republike Turske, koji do sada nijesu imali mogućnost izvoza usljed visokih carinskih

¹ 2010. godine stopa je varirala od 0% do 11.37 EUR/100 kg/net zavisno od proizvoda.

² 2010. godine MFN stopa iznosila je oko 50% - 60%.

³ 2010. godine MFN stope za su varirale od 70% - 21.3%.

dažbina. Sa druge strane, liberalizacija crnogorskog tržišta za određene turske proizvode utiče na manje cijene tih proizvoda na crnogorskom tržištu. Ovakav tretman i uzajamna liberalizacija dodatno će uticati na dolazak stranih investitora u Crnu Goru u poljoprivrednom i uslužnom sektoru.

- Ne postoji administrativno opterećenje, kao ni biznis barijera.

- 5. Procjena fiskalnog uticaja**
- Da li je potrebno obezbijediti finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?
 - Da li je obezbijediti finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? Obrazložiti.
 - Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? Obrazložiti.
 - Da li su neophodna finansijska sredstva obezbijedena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?
 - Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će proistići finansijske obaveze?
 - Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore? Obrazložiti metodologiju koja je korišćena prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda.
 - Da li su postojali problemi u preciznom obračunu finansijskih izdataka/prihoda? Obrazložiti.
 - Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija i socijalnog staranja na nacrtni predlog propisa?
 - Da li su dobijene primjedbe uključene u tekst propisa? Obrazložiti.

- Za sprovođenje ovog zakona nije potrebno obezbijediti sredstva u Budžetu Crne Gore.
- Implementacijom propisa ne proizilaze međunarodne finansijske obaveze.
- Donošenjem propisa nije predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će proistići finansijske obaveze.
- Nije moguće predvidjeti u kom stepenu će se implementirati Protokol I i III Sporazuma, kao ni njegov uticaj na prihode, iz razloga što je isto u direktnoj vezi sa napaatom uvoznih dažbina koje zavise od izvoznih kapaciteta crnogorskih i turskih poljoprivrednih proizvođača. Očekuje se smanjenje prihoda za one količine proizvoda koji se trenutno uvoze u Crnu Goru i na koje se trenutno obračunava carinska stopa viša od one koja je ispregovarana. Vrijednost prihoda od uvoza navedenih proizvoda u 2018. godini iznosila je 512 000 EUR. Osnovica za obračun visine prihoda od uvoza navedenih proizvoda, u ovom slučaju bila je njihova vrijednost uvoza u navedenoj godini dostavljena kroz izvještaj MONSTAT-a o uvozu i izvozu, a što s obzirom na metodologiju, ne mora biti i carinska vrijednost koja služi kao osnovica za obračun dažbina. Sa druge strane, izvoz crnogorskih proizvoda i priliv investicija kao posljedica istog, indirektno će uticati na povećanje budžetskih prihoda.
- Nisu postojale sugestije Ministarstva finansija i socijalnog staranja na Predlog zakona, osim u dijelu definisanja pozicije kada je u pitanju otvorenost tržišta finansijskih usluga koja je definisana i u saradnji sa Centralnom bankom, Agencijom za nadzor osiguranja i Komisijom za tržište kapitala.

- 6. Konsultacije zainteresovanih strana**
- Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertska podrška i ako da, kako.
 - Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili ciljane konsultacije).
 - Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni odnosno nijesu prihvaćeni. Obrazložiti.

- Nije korišćena eksterna ekspertska podrška.
- Konsultovana je Privredna komora Crne Gore u dijelu koji se tiče dodatne liberalizacije poljoprivrednih proizvoda (proizvodi, visina potencijalnih kvota). Istovremeno, obavljene su i konsultacije sa jednim brojem proizvođača zainteresovanih za izvoz na tržište Republike Turske. Kada je u pitanju trgovina uslugama, Privredna komora nije imala sugestija tokom pregovaračkog procesa. Dodatno, u skladu sa Zakonom o zaključivanju i izvršavanju međunarodnih ugovora (Sl. list CG, br. 77/08) definiše se procedura za vođenje pregovora i zaključivanje međunarodnog ugovora, kao i sam postupak pripreme zakona o potvrđivanju za koji nije predviđena javna rasprava.
- Prihvaćeni su proizvodi koji su predloženi i visina potencijalnih kvota o kojima se pregovaralo sa turskom stranom.

7: Monitoring i evaluacija

- **Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?**
- **Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?**
- **Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?**
- **Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?**

- Ne postoje prepreke za implementaciju propisa.
- Preduzeće se sve neophodne aktivnosti vezane za ispunjavanja turskih pravila vezanih za bezjednost hrane, veterinu i fitosanitarne mjere i dobijanje izvoznog broja, kako bi naši proizvođači proizvoda animalnog porijekla mogli nesmetano da izvoze svoje proizvode na to tržište.
- Glavni indikatori prema kojima se može mjeriti ispunjenje ciljeva su statistički podaci o trgovini poljoprivrednim proizvodima i uslugama koje su predmet Predloga zakona.
- Za sprovođenje monitoringa, kao i za evaluaciju primjene propisa biće zaduženo Ministarstvo ekonomskog razvoja.

Datum i mjesto

10.05.2021. godine, Podgorica

Starješina organa predlagača

mr Jakov Milatović

